

महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५
अंतर्गत अधिसूचित सेवा ऑनलाईन पुरविण्याची
कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: संकीर्ण- २०१५ / प्र. क्र. १२३ / १८ (र. व का.)
मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक : २८ सप्टेंबर, २०१५

प्रस्तावना :

राज्यातील नागरिकांच्या शासन व प्रशासनाकडून पारदर्शक, कार्यक्षम व समयोचित लोकसेवा देण्यासाठीच्या वाढत्या अपेक्षा विचारात घेऊन पात्र व्यक्तींना तत्पर व दर्जेदार सेवा पुरविण्याच्या दृष्टीकोनातून महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम- २०१५ , दिनांक २८ एप्रिल, २०१५ पासून अंमलात आला आहे. सदर अधिनियमातील कलम ३ अनुसार प्रत्येक सार्वजनिक प्राधिकरणाने ते पुरवित असलेली सेवा अधिसूचित करून अधिनियमाच्या कलम- ३ अन्वये नागरिकांना विविध प्रमाणपत्रे ऑनलाईन प्राप्त करून घेण्यासाठी संबंधित विभागाच्या नागरीक सुविधा केंद्रांकडे (म्हणजेच सेतु, महा ई-सेवा केंद्र, संग्राम केंद्र, नागरी सुविधा केंद्र इ.) जाऊन अर्ज करावे लागतात. काही विभागांनी ऑनलाईन अर्ज करण्याची सुविधा स्वतंत्र संकेत स्थळांवर उपलब्ध करून दिली आहे. तथापि नागरिकांना ऑनलाईन सेवा उपलब्ध करून घेताना विविध संकेतस्थळांवर जावे लागते. अशाप्रकारे विविध संकेतस्थळांवर न जाता एकाच ठिकाणी सर्व विभागांकडून दिल्या जाणाऱ्या सेवा मिळव्यात या हेतूने उपरोक्त अधिनियमांतर्गत अधिसूचित केलेल्या सेवा आपले सरकार पोर्टल द्वारे ऑनलाईन अर्ज दाखल करून उपलब्ध करून देण्याची कार्यवाही माहिती तंत्रज्ञान उपविभागाकडून सुरु करण्यात आलेली आहे.

२. शासन स्तरावरून महाराष्ट्र सेवा हक्क अधिनियम अंतर्गत तालुका, जिल्हा, विभाग किंवा राज्यपातळीवर प्राप्त प्रकरणांचा आढावा घेण्यासाठी तसेच त्यानुषंगाने धोरणात्मक निर्णय घेण्याच्यादृष्टीने व्यवस्थापन माहिती प्रणाली (MIS) उभारणेदेखील आवश्यक आहे.

परिपत्रक :

महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५ अंतर्गत नागरिकांना अधिसूचित सेवा “आपले सरकार” पोर्टलद्वारे ऑनलाईन पद्धतीने पुरविण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करण्याच्या दृष्टीने सर्व शासकीय यंत्रणांना आवश्यक मार्गदर्शक सूचना देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार, पुढीलप्रमाणे सर्व संबंधित प्रशासकीय विभागांनी कार्यवाही करावी, असे निर्देशित करण्यात येत आहे.

२. महाराष्ट्र सेवा हक्क अधिनियम अंतर्गत अधिसूचित लोकसेवा पुरविताना संबंधित विभागांनी खालील मुद्द्यांची पूर्तता करणे अनिवार्य राहिल.

अ) नागरिकांना अधिसूचित सेवा प्राप्त करून घेण्यासाठी, नागरिक सुविधा केंद्राच्या मार्फत अर्ज दाखल करण्याच्या प्रचलित पद्धती सोबतच "आपले सरकार" या एकाच पोर्टल वरून सर्व अधिसूचित सेवांसाठी ऑनलाईन (नागरिकांच्या स्वतंत्र लॉग इन मधून) अर्ज करण्याची सुविधा उपलब्ध असावी.

ब) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम -२०१५ मधील कलम ९ प्रमाणे नागरिकांना अपील करण्यासाठीची ऑनलाईन सुविधा उपलब्ध करून द्यावी.

क) अधिसूचित सेवेचे प्रदान प्रमाणपत्राच्या स्वरूपात होत असल्यास, नागरिकांना सदर प्रमाणपत्र ऑनलाइन प्राप्त करून घेण्याची सुविधा उपलब्ध असावी. अर्जदारास दिनांकित पोचपावती व सेवा प्राप्त करून घेण्याची अपेक्षित तारीख देण्यात यावी.

ड) नागरिकांनी अर्ज सादर केल्याची तारीख (नागरिक सुविधा केंद्र किंवा ऑनलाइन पद्धतीने) तसेच सेवा अंतिमतः प्रदान झाल्याची तारीख, या दोन्ही तारखांची नोंद "आपले सरकार" पोर्टल वर असणे बंधनकारक राहिल जेणेकरून महाराष्ट्र सेवा हक्क अधिनियमच्या तरतुदींचे पालन झाले किंवा नाही याबाबत सनियंत्रण करता येईल.

इ) नागरिकाने अर्ज केल्यानंतर त्यास एक विशिष्ट क्रमांक देण्यात यावा. तसेच सेवा प्रदान करताना एकापेक्षा अधिक टप्पे असल्यास नागरिकांना त्यांचा अर्ज कोणत्या टप्प्यावर आहे याची पहाणी ऑनलाइन पद्धतीने करता यावी.

३. अधिसूचित सेवा प्रदान करताना वरील प्रमाणे आवश्यक तांत्रिक बदल संबंधित विभागांनी करावेत. उपरोक्त प्रमाणे बदल करून दि. २ ऑक्टोबर २०१५ पासून अधिसूचित सेवांपैकी काही सेवा ऑनलाइन पद्धतीने नागरिकांना उपलब्ध करून देण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. सदर प्रस्तावित लोकसेवांची यादी परिशिष्ट "अ" मध्ये देण्यात आली आहे. टप्प्या- टप्प्याने सर्व सेवांसाठी सदर ऑनलाइन पद्धतीचा वापर करणे नियोजित आहे. याबाबत सर्व विभागांनी नोंद घेऊन त्यानुसार माहिती तंत्रज्ञान विभागाच्या मदतीने नियोजन करावे.

वरीलप्रमाणे बदल अंमलात आणण्यासाठी विभागांनी खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी :

अ.क्र.	लोकसेवा देण्यासाठी प्रचलित असलेली कार्यपद्धती	लोकसेवा देण्यासाठी संबंधित विभाग / कार्यालय यांचेकडून अपेक्षित असलेली सुधारित कार्यपद्धती
१	अर्ज स्वीकारण्यापासून सेवा अंतिमतः प्रदान करेपर्यंतची संपूर्ण प्रक्रिया <u>"महाऑनलाईन"</u> <u>आज्ञावलीमार्फत</u> करण्यात येत असल्यास,	कार्यपद्धतीत बदल करण्याची आवश्यकता नाही.
२	अर्ज स्वीकारण्यापासून सेवा अंतिमतः प्रदान करेपर्यंतची संपूर्ण प्रक्रिया <u>संबंधित विभागाच्या</u> <u>आज्ञावलीमार्फत</u> करण्यात येत असल्यास,	अर्ज स्वीकारण्यापासून सेवा अंतिमतः प्रदान करेपर्यंतच्या सर्व बाबी <u>"आपले सरकार"</u> या पोर्टलशी <u>संलग्न (integrate)</u> करणे.

३	अर्ज स्वीकारण्यापासून सेवा अंतिमतः प्रदान करेपर्यंतची संपूर्ण प्रक्रीया <u>संबंधित विभागाच्या ऑफलाईन आज्ञावलीमार्फत</u> करण्यात येत असल्यास,	विभागांनी सदर सेवा प्राधान्याने ऑनलाईन करून तक्त्यातील अनुक्रमांक २ अनुसार कार्यवाही करावी.
---	--	---

लोकसेवा प्राप्त करून घेण्याची प्रक्रिया सुलभ असावी व नागरिकांना शक्यतो शासकीय कार्यालयात जाण्याची आवश्यकता नसावी. नागरिकांची उपस्थिती टाळता न येण्यासारखे असल्यास, फक्त एकदाच संबंधित कार्यालयात नागरिकांना उपस्थित राहण्याची गरज असावी. तसेच, नागरिकांकडून अनावश्यक कागदपत्र सादर करणेबाबत आग्रह धरू नये, जेणेकरून नागरिकांकरीता सेवा प्राप्त करून घेण्याची प्रक्रिया सोपी होईल.

४. वरीलप्रमाणे कालबद्ध अंमलबजावणी करण्यासाठी सर्व विभागांनी खालील कार्यवाही करावी.

१) प्रत्येक विभागाने एक टास्क फोर्स ची स्थापना करावी. या टास्क फोर्स मध्ये विभागांकडून प्रदान करण्यात येणा-या सर्व सेवा पुरवणारे क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकारी, आयुक्तालय / संचालनालय स्तरावरील अधिकारी व प्रशासकीय विभागाचे मंत्रालय स्तरावरील अधिकारी यांचा समावेश असावा. टास्क फोर्स चे प्रमुख प्रशासकीय विभागाचे सचिव किंवा त्यांच्या मार्फत प्राधिकृत अधिकारी (उपसचिव दर्जा पेक्षा कमी नसलेला) असावा. लोक सेवा प्रदान करण्याच्या प्रचलित कार्यपद्धतीचा अभ्यास करून आवश्यक बदल या टास्क- फोर्स मार्फत करण्यात येईल.

२) लोक सेवांपैकी काही सेवा क्षेत्रीय स्तरावर एका विभागामार्फत देण्यात येतात मात्र या सेवेबाबत कायदेशीर तरतुदी दुस-या विभागामार्फत हाताळले जातात (उदा- जातीचा दाखला). अशा सेवांच्या बाबतीत, टास्क फोर्स ची स्थापना, प्रत्यक्ष सेवा पुरवणा-या विभागामार्फत करून दुस-या विभागाच्या प्रतिनिधींना निमंत्रित करण्यात यावे.

३) सर्व विभागांनी टास्क फोर्सची स्थापना दिनांक १५ ऑक्टोबर, २०१५ पूर्वी करून, आवश्यक बदल एक महिन्यापूर्वी अंतिम करावेत आणि त्याप्रमाणे माहिती तंत्रज्ञान विभागाकडे अहवाल सादर करावा.

४) टास्क फोर्स च्या बैठकीत महा- ऑनलाईन तसेच माहिती तंत्रज्ञान विभागाच्या प्रतिनिधीला निमंत्रित करण्यात यावे. तसेच, विभागाकडे स्वतंत्र आज्ञावली असल्यास, सदर आज्ञावलीच्या विकासकाला निमंत्रित करण्यात यावे.

५. "आपले सरकार" पोर्टल च्या "सेवा हक्क अधिकार" लिंक वर सर्व विभागांना व त्यांच्या अखत्यारीतील क्षेत्रीय कार्यालयांना (आयुक्तालय / संचालनालय , विभागीय कार्यालय, जिल्हा तसेच तालुका स्तरावरील कार्यालय) स्वतंत्र लॉग इन उपलब्ध करून द्यावा. प्राप्त प्रकरणांची संख्या, सेवा पुरविण्यात आलेल्या / निकाली काढलेल्या प्रकरणांची संख्या, प्रलंबित प्रकरणांची संख्या व विहित कालमर्यादेत सेवा पुरविण्यात आलेल्या प्रकरणांची टक्केवारी इत्यादी अहवाल विभागनिहाय लॉग इनवर

उपलब्ध करून देण्यात येणार आहेत. सदर अहवालांचा उपयोग उपरोक्त लोकसेवा हक्क अधिनियमाची अंमलबजावणी अधिक प्रभावीपणे करण्यासाठी व्हावा.

वरीलप्रमाणे सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी तत्परतेने कार्यवाही करावी, त्याचप्रमाणे त्यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख / कार्यालयीन प्रमुख यांच्या निर्देशनास सदर निर्देश आणावेत व त्यानुसार कार्यवाही करण्याचे निर्देश द्यावेत.

सदर परिपत्रक हे माहिती तंत्रज्ञान उपविभागाच्या क्रमांक २०६४, दिनांक २४ सप्टेंबर, २०१५ च्या अनौपचारिक संदर्भास अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक २०१५०९२८१७४५३६२७०७ असा आहे. हे परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(स्वाधीन क्षत्रिय)

मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा.विरोधी पक्षनेता, विधान परिषद/ विधान सभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- २) सर्व सन्माननीय विधानसभा, विधानपरिषद व संसद सदस्य,
- ३) मा. राज्यपालांचे सचिव (५ प्रती),
- ४) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव (५ प्रती),
- ५) सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव / स्वीय सहायक,
- ६) मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहायक,
- ७) मा. महाअधिवक्ता, महाराष्ट्र राज्य,
- ८) सर्व अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव, मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग,
- ९) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, अपील शाखा, मुंबई,
- १०) प्रबंधक, उच्च न्यायालय, मूल शाखा, मुंबई,
- ११) प्रबंधक, लोकायुक्त व उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय,
- १२) सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, मुंबई,
- १३) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- १४) प्रधान सचिव, विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई,

- १५) मुख्य माहिती आयुक्त, राज्य माहिती आयोग, मुंबई,
- १६) सर्व विभागीय आयुक्त,
- १७) सर्व जिल्हाधिकारी,
- १८) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
- १९) सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या अधिपत्याखालील सर्व विभाग प्रमुख /
- २०) प्रादेशिक प्रमुख / कार्यालय प्रमुख,
- २१) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मुंबई (५ प्रती),
- २२) सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
- २३) निवड नस्ती (कार्यासन १८).

परिशिष्ट “अ”

भाग१- (विभागाची मान्यता मिळालेल्या व महाऑनलाईन कडून सुरु असणा-या सेवा)

अ.क्र.	सेवांची नावे
अ	महसूल व वन विभाग (महसूल)
१.	वय, राष्ट्रीयत्व आणि अधिवास प्रमाणपत्र
२.	उत्पन्न प्रमाणपत्र
३.	तात्पुरता रहिवास प्रमाणपत्र
४.	ज्येष्ठ नागरिक प्रमाणपत्र
५.	ऐपतीचा दाखला
६.	सांस्कृतिक कार्यक्रम परवाना
७.	अधिकार अभिलेखाची प्रमाणित प्रत
८.	अल्पभूधारक दाखला
९.	भूमीहीन शेतमजूर असल्याचा दाखला
१०.	शेतकरी असल्याचा दाखला
११.	डोंगर / दुर्गम क्षेत्रात राहत असल्याचे प्रमाणपत्र
१२.	प्रतिज्ञापत्र साक्षांकित करणे
ब	ग्रामविकास विभाग (ग्रामविकास)
१.	जन्म नोंद दाखला
२.	मृत्यू नोंद दाखला
३.	विवाह नोंद दाखला
४.	रहिवाशी दाखला
५.	दारिद्र्य रेषेखाली असल्याचा (BPL) दाखला
६.	हयातीचा दाखला
७.	ग्रामपंचायत येणे बाकी दाखला
८.	शौचालयाचा दाखला
९.	नमुना ८चा उत्तरा
१०.	निराधार असल्याचा दाखला
क	जलसंपदा विभाग
१	घरगुती व पिण्याच्या पाणी वापरासाठी परवानगी
२	औद्योगिक पाणी वापरासाठी परवानगी

ड	उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग (कामगार)
१	मुंबई दुकाने आणि आस्थापना अधिनियम १९४८ अंतर्गत नोंदणी
२	मुंबई दुकाने आणि आस्थापना अधिनियम १९४८ अंतर्गत नोंदणीचे नूतनीकरण करणे
३	कंत्राटी कामगार (नियमन आणि निर्मूलन) अधिनियम १९७० अंतर्गत मुख्य मालक नोंदणी
४	कंत्राटी कामगार (नियमन आणि निर्मूलन) अधिनियम १९७० अंतर्गत कंत्राटदारास अनुज्ञाप्ती देणे
५	कंत्राटी कामगार (नियमन आणि निर्मूलन) अधिनियम १९७० अंतर्गत कंत्राटदारास अनुज्ञाप्तीचे नूतनीकरण करणे
इ	शासकीय मुद्रण,लेखनसामग्री व प्रकाशन संचालनालय, मुंबई.(DGPR))
१	वाणिज्यिक संस्था व खाजगी पक्ष यांनी काढलेल्या अधिसूचना, सूचना व जाहिराती स्विकारून महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग दोन संकीर्ण सूचना व जाहिराती या राजपत्राच्या भागात प्रसिद्ध करणे व ते त्यांना ऑनलाईन व ई मेलवर उपलब्ध करून देणे.
२	महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग दोन -नाव,जन्मतारीख(वय)आणि धर्म बदलण्याच्या जाहिराती संचालनालयाच्या संकेतस्थळावर ऑनलाईन स्विकारून महाराष्ट्र शासन राजपत्र भाग दोन -नाव,जन्मतारीख(वय) आणि धर्म बदलण्याच्या जाहिरातीचा विभाग या राजपत्राच्या भागात प्रसिद्ध करणे व ते नागरिकांना ऑनलाईन व ई मेलवर उपलब्ध करून देणे.

भाग - २ (विभागाची मान्यता मिळालेल्या व इतर सॉफ्टवेअर विकासकांकडून सुरु असणा-या सेवा)

अ	महसूल व वन विभाग (वने)
१.	तेंदुपाने कंत्राटदार / उत्पादक यांची नोंदणी करणे
२.	बांबू पूरविणेसाठी नवीन बुरड कामगारांची नोंदणी करणे
३.	वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यामुळे झालेल्या पशु नुकसानीची नुकसानभरपाई मंजुर करणे
४.	वन्यप्राण्यांच्या हल्ल्यामुळे व्यक्ती जखमी किंवा मृत झाल्यास आर्थिक सहाय्य मंजुर करणे
५.	वन्यजीव क्षेत्रात पर्यटन हंगामात फोटोग्राफिसाठी परवानगी (वृत्तस्तर)
६.	वन्यजीव क्षेत्रात पर्यटन हंगामात फोटोग्राफिसाठी परवानगी (एकापेक्षा अधिक वृत्तांसाठी)
७.	वन्यप्राण्यांच्या हानीमुळे झालेल्या पीक नुकसानीकरीता नुकसानभरपाई मंजुर करणे
८.	अनुज्ञाप्ती प्राधिकारी यांनी आरागिरणी परवाना नुतनीकरणाबाबत घेतलेला निर्णय कळविणे
९.	महाराष्ट्र वृक्षतोड (विनियमन) अधिनियम, १९६४नुसार संपूर्ण दस्तऐवजांसह अर्ज प्राप्तीनंतर वृक्ष अधिकारी यांनी अनुसूचित जमातीच्या भोगवटादारांच्या मालकीच्या वृक्षतोडीसाठी परवानगी देण्याबाबत घेतलेला निर्णय कळविणे.

१०	महाराष्ट्र वृक्षतोड (विनियमन) अधिनियम, १९६४नुसार संपूर्ण दस्तऐवजांसह अर्ज प्राप्तीनंतर वृक्ष अधिकारी यांनी बिगर आदिवासी अर्जदारास वृक्षतोडीसाठी परवानगी देण्याबाबत घेतलेला निर्णय कळविणे
ब	कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग)
१	रोजगार इच्छुकांची नोंदणी (उमेदवार)
२	नियोक्त्यांची नोंदणी